

Benjamin Ivaničin

DVIJE VELIČINE JEDNA U2 DRUGU

Vijest o smrti pape Pavla VI. izazvala je u meni, kao što to obično biva prigodom smrti nekoga s kime je čovjek povezan, dojmove i osjećaje veza-
ne uz lik pokojnika.

Sjetio sam se da nam je kanonizirao prvoga Hrvata sv. Nikolu Tave-
lića, franjevca-mučenika. Beatificirao nam je zemljaka o. Leopolda Man-
dića, kapucina-ispovjednika. Kod obiju zgodna iskazao je posebne osjećaje
simpatije za Crkvu i narod u Hrvatskoj. Njegovu želju da osobno dođe
na Mariološki i Marijanski kongres 1971. u Zagreb i Bisticu neću nikad
zaboraviti. Mnogo je ulagao za što bolje odnose Crkve i Jugoslavije. Bis-
kupskim sinodama o ministerijalnom svećeništvu, o pravdi u svijetu, o e-
vangelizaciji, o katehizaciji mladeži i odraslih dao je poseban zamah pa-
storalnom radu u našoj domovini i bio oslonac našoj apostolskoj vjernosti
Evandjelju danas. Za mene je u pokoncilskom periodu predstavljao sigur*
nost u koncilске smjernice, uzor djelovanja u koncilskom duhu i opravda-
vao moju nadu u otkupiteljsku moć Kristova otajstva u svijetu. Proživio
sam četiri pape: Pija XI, Pija XII, Ivana XXIII, i Pavla VI. Od svih njih
s Pavlom VI. bio sam najviše suživljen i u svom osobnom religioznom ži-
votu i u svom apostolatu.

Zanimalo me je kako je pokojni papa doživljen na svjetskoj pozornici. Za talijanskog predsjednika Alessandra Pertinija Pavao VI. je »veliki pontifeks, duhovni vođa i tumač težnji naroda za mirom, društvenom pravdom i solidarnošću sa svima, prijatelj Italije«. Za predsjednika Tita on je »uvjereni branitelj mira i razumijevanja među narodima«. Za francuskog predsjednika Giscarda d'Estainga »Pavao VI. se trudio uščuvati evanđeosko svjetlo u njegovoj autentičnosti, mučio se prilagoditi Crkvu teškim okolnostima, svijetu koje se traži davao je hrabrosti, ulagao je mironosne snage posvuda«. »Pavao VI. ostat će ne samo u sjećanju katolika nego i u sjećanju svih ljudi dobre volje kao ekumenski putnik po cijelome svijetu za uspostavljanje autentičnog univerzalnog bratstva«, veli Antonio Romalho Eanes, predsjednik Portugala. I englesku kraljicu zadivljuje figura pokojnoga pape »kao promicatelja mira i slobode«. Bruno Kreisky, predsjednik Austrije, žali »za ličnošću koja je svoj život posvetila stvari mira«. »Izjave pape Pavla VI. u prilog mira, popuštanja napetosti, zaustavljanja trke u naoružanju neće biti zaboravljene od ljudi dobre volje«, izjavljuje u svom saučešću Leonid Brežnjev. Kancelar Helmut Schmidt mi je najviše rekao: »Pavao VI. se prihvatio s ljudskom toplinom i duhovnom i političkom dalekovidnošću posla oko društvenih i religioznih potreba ljudi i naroda u ovo naše prijelomno doba. On je u središte svoje misli i svog djelovanja postavio mir među narodima i socijalni mir unutar pojedinih zemalja i država. Svojim opetovanim izjavama da je spreman dati svoj život za ljude u nevolji i smrtnim tjeskobama dao je svjedočanstvo nepatvorene ljudskosti koja je nadahnjivala vršenje njegove visoke dužnosti. Osobno sam sretan što sam zadnje godine imao prilike u jednom produbljenom razgovoru učiti od njega mudrost i ljudskost. Zahvaljujem mu sa svim ostalim ljudima, koji su imali sreću s njim se sastati, za hrabrost i nadu.«

Za vjeru u nagradu poslije ovoga života zahvalio mu je Amintore Fanfani, a Jimmy Carter, predsjednik USA, želi se u svom političkom radu nadahnjivati primjerom Pavla VI. Za Čartera je on znao i prelaziti barijere religioznoga da Božja riječ bude bolje shvaćena u širem svijetu. Anwar el-Sadat je iz srca progovorio: »S dubokom žalošću sam primio vijest o preminuću pape Pavla VI. iza dugog života posvećena duhovnim vrednotama i idejama i pošto je odigrao vidnu ulogu u sređivanju suvremenih problema u smjeru uspostavljanja mirne koegzistencije naroda u jednom boljem svijetu. Egipat i ja gubimo u njemu velikog prijatelja koji se čvrsto suprotstavljao svakome koji dira u dostojanstvo, život i slobodu čovjeka.« Predsjednik Argentine Jorge Rafael Videla je izjavio: »Crkva je izgubila uzornog papu, koji je svoju uzvišenu katedru učinio izvorom duhovnog svjetla i kršćanske nade za cijeli Božji narod. Cijelo čovječanstvo danas priznaje da nije umro samo veliki papa nego i veliki čovjek našega stoljeća. Bio je čovjek koji je išao sav za potpunim humanizmom, koji se propinjšao da bude više, a ne da ima više, koji je otklanjao napast nasilja i veličao društvene reforme u ozračju legitimnog pluralizma kao što je nau-

čavao u enciklici »*Populorum progressio*«, koji se konačno susreo sa smrću, s hrabrošću, s jasnoćom i nadom, spajajući vrhovno dostojanstvo ljudske osobe s neotklonjivim pozivom apsolutnoga, koji se u tom pozivu skriva.«

Iz tih izjava i iz još preko 130 njih koje preda mnom stoje, sve istog ranga, istog profila, istog sadržaja, iste intonacije iz svih krajeva svijeta uvjerljivo mi govore da je papa Pavao VI. stalno davao čovjeku potporu u onome što mu najviše treba: potporu za mir, za slobodu, za njegovo ljudsko dostojanstvo, za vjeru, za nadu; da je to vršio, iako kroz kanal svoje službe, ipak osobno, kao čovjek koji osjeća s ljudima, ljudski i sa srcem; te konačno da je vršio ogroman utjecaj na vodeće ljude u svijetu, ne po formalnim upravnim instrumentima, nego primjerom svoga ponašanja, svojih stavova i svoga života.

Kad zaželim stvoriti opću sliku o Pavlu VI. na temelju tih izjava, onda se u mojoj duši počne javljati ovaj portret: Pavao VI. je bio čovjek otvoren svijetu, duhovni vođa čovječanstva, autentičan pastir duša, autentičan kršćanin — pa mi se čini da su teolozi u svom otvorenom pismu Konklavu, u kojem su orisali poželjni lik budućeg pape, podsvjesno imali perd očima Pavla VI. A ne začuđuje me ni to da je Küng iznio relativno malo zamjerki proti pokojnom papi u razgovoru s novinarima (osim pilule, konzultativnu, a ne deliberativnu ulogu rimskih sinoda, uskogrudnost prema biskupu Lefebvreu itd.).

Drago mi je čitati priznanja poznatih pera da je bio prosvjećeni i neumorni učitelj, da je svojim dokumentima »*Ecclesiam suam*«, »*Mysterium fidei*«, »*Populorum progressio*«, »*Sacerdotalis coelibatus*«, »*Humanae vitae*«, »*Evangelii nuntiandi*«, »*Gaudete in Domino*« zacrtao jasno svoj program, da ga je poniznom jakošću duha ostvario i da je s njima duboko zahvatio u život Crkve i čovječanstva.

Kada pak promatram definicije njegova života kako su ga vjernici definirali u času svoje boli za njim, pitam se da li je papa Pavao VI. imao jedan život ili više njih. Evo što je sve za njih bio: »Život u znaku evanđelja«, »pontifeks koji je razumio probleme radnika«, »pregalac za autentičnu promociju laikata«, »prorok civilizacije ljubavi«, »univerzalni proročki otac«, »prosvjećeni i vjerni vođa«, »pripravljatelj Crkve na dijalog sa svijetom«, »defensor fidei i sv. Petra«, »čovjek kulture i poniznosti«, »svjetski putnik mira«, »apostol svijeta«, »srdačni ekumenist« itd.

Ipak, sve su te definicije kao fotografije njegova lika izvana. A što nalazim iznutra? Abrahama i njegovu vjeru. Pio XI. bio je čovjek izvanredne kulture i branitelj prava Crkve, Pio XII. duboki poznavalac životnih problema, Ivan XXIII. dobrota otvorena za razumijevanje drugih i zajedništvo s njima, Pavao VI. je čovjek vjere, koja objedinjuje njegovu poliva-

lentnu ličnost. Misleći na to, imam dojam da je njegov »Credo« Božjega naroda iz **1968.**, iz godine vjere, više izrastao iz potrebe njegova srca nego iz potrebe ortodoksije, koja je u tom Credo dobila svoj granitni potporanj. Njegov testament, koji je zadivio svijet vjerom, gledan u povezanosti s njegovim »Credo« mene ne začuđuje, premda me duboko dira i pokreće na dublje vjerovanje. Šteta što novine nisu ta dva dokumenta donijele jedan uz drugi. Masa vjernika kod njegova prijenosa iz Castel Gandolfa u baziliku sv. Petra, čini mi se, da ih je imala zajedno pred očima, kad je u tolikom broju zaželjela vidjeti oca svoje vjere.

Pogađam li da je ono njegovo suosjećanje s onima koji trpe, koji su u tjeskobi, koji umiru, koji žive u siromaštvu, ono suosjećanje bez poze, namještenosti, prazne demagogije, puno ljudskosti i iskrenosti, koje liječi — i oslobađa — moglo niknuti samo iz njegove vjere, iz njezinih dubina i skrovitih rezervoara? Zašto to nismo prije otkrili? Zašto ga je sjaj s Tabora tek pri koncu života počeo obasjavati u našim očima? Nije li možda za to krivo naše oko racionalnog i moderno-psihološkog gleda, kojemu ipak manjka pavlovsko zrenje u vjeri? Kad smo ga procjenjivali čovjekom hamletovskog tipa, kompleksnom ličnošću, modernom rascijepanom dušom koja je doma u heterogenim teritorijima, zašto se nismo sjetili, da onaj koji se danas u punoj vjeri brine »za sve Crkve« mora biti takav, da bi bio svima sve?

Čini mi se upravo nevjerojatnim kako su talijanske novine uočile tu vjeru u njegovu testamentu. I »Corriere della Sera«, i »La Repubblica«, i »II Tempo«, i »II Messaggero«, i »L'Avvenire«, i »II Popolo«. Testament je, prema njima, dokument s vrhunskom dramatičnom snagom, nova slika u odnosu na izluzane klišeje o papi pesimisti, priznanje svima onima kojima duguje ljubav, prijateljstvo i ugled; iskazuje čovjeka koji pjeva nad životom, koji je zahvaćen nostalgijom za svim pozitivnim stvorenim vrednotama, čovjeka koji odbacuje svaki trijumfalizam, svako slavljenje svojih djela, čovjeka skrajnje jednostavnosti, meditacije i refleksije; u njemu se smrt sagledava u Pobjedniku smrti i u naše se ruke stavlja poruka o međusobnoj ljubavi u Kristu i Crkvi.

Brescia je na koljenima oplakala svoga papu. Bresci sam i ja među milijunima zahvalan za ovog papu, Bresci koja je ovom papi u djetinjstvu dala primjer ljudske i kršćanske kreposti u krilu njegove obitelji, koja ga je ovijala diskrecijom i srdačnošću, koja mu je okretala mladenačku pamet i srce prema budućem životu. Čini mi se vrijednim na koncu sjetiti se i nje dok se sjećam Pavla VI., da ne zaboravim odati priznanje kolijevkama vlikih ljudi. U Sotto il Monte, u sobi u kojoj se rodio i rastao papa Ivan XXIII., visi njegovo pismo koje je napisao ocu i majci na svoj 50. rođendan iz Sofije. U njemu zahvaljuje na svemu što je od njih primio, a primio je

više, piše, nego poslije kroz sve svoje studije i svu svoju formaciju. I Pavao VI. je u svom Testamentu nabrojio mnogo za što se osjeća dužnikom svoje obitelji. Nabrojio je iskreno i stvarno više nego što bismo očekivali. Povijest i u moje dane potvrđuje da je obitelj prvi rasadnik velikih ljudi, velikih humanista i velikih kršćana, koji kad se nadu na svjetskim svijećnjacima obasjavaju cijelu zemaljsku kuglu svjetlom i toplinom.

U konklavama od 26. kolovoza za nasljednika Pavlu VI. izabran je kard. Albino Luciani.

Iznenadio me je već samim tim što je baš on bio izabran za papu. Iznenadio me svojim imenom i svojim govorima, svojim programom i načinom njegove izvedbe. Iznenadio me svojom smrću i magnetizmom svoga tijela koje je u defile pred sobom privuklo više od šest stotina tisuća ljudi.

Jedno mi je jasno. Ovaj je pontifikat od 33 dana cjelovit, ako cjelovitost ne mjerimo po duljini nego po duši koja ga prožima. Ali što je bila ta duša? Duša starog provincijskog učitelja iz dobrih prošlih vremena? Dobrota neiskvarena diplomacijom i kulturom? Odgovor čovjekovoj težnji da shvati, da ljubi, da se nada? Karizma uvjeravanja, komunikacije, neiskvarenog osobnog zračenja? Duša djeteta koja se smiješi na tronu u izobilju ljubavi? Duša ovog pontifikata, što je zapravo bila? Nešto od toga ili sve to?

Je li Ivan Pavao po drugi put pokopao Pavla VI? Da li bi se ovaj kratki pontifikat mogao staviti za epilog Pavlovu pontifikatu? Ne! To su dvije zasebne veličine, od kojih jedna drugu ne pokapa niti jedna drugoj služi za epilog, nego jedna uz drugu stoje svaka u svojoj nepovljivosti.